

УДК 72:374-373.29

DOI: 10.30838/J.BPSACEA.2312.261021.105.808

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «АРХІТЕКТУРА ТА МІСТОБУДУВАННЯ»

ЧЕЛНОКОВ О. В.^{1*}, канд. техн. наук, проф.,
СОЛОГУБОВА С. В.², канд. фіз. вих., доц.,
КАПЛЕНКО Д. Д.³, студ.

^{1*} Кафедра основ архітектури, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, тел. +38 (067) 950-66-00, e-mail: a.v.chelnokov56@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7314-090X

² Кафедра фізичного виховання та спорту, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, тел. +38 (066) 782-90-69, e-mail: sologubovasv@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0374-1686

³ Архітектурний факультет, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, тел. +38 (095) 684-70-17, e-mail: g1rk1na89@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6034-9373

Анотація. *Постановка проблеми.* Удосконалення профорієнтаційної роботи за спеціальністю «Архітектура та містобудування». *Завдання дослідження:* 1. Вивчити та узагальнити знання та досвід із проблеми організації профорієнтаційної роботи. 2. Дослідити закономірності формування та розвитку мислення у різні вікові періоди. 3. Узагальнити дані щодо профорієнтаційної роботи зі спеціальності «Архітектура та містобудування» у Придніпровській державній академії будівництва та архітектури. 4. Обґрунтувати особливості організації ранньої профорієнтаційної роботи з урахуванням закономірностей формування та розвитку мислення дітей різного віку. Дослідження проведено шляхом узагальнення низки теоретичних положень різних наукових концепцій та практичного досвіду, як інформаційну базу використано офіційні дані, опубліковані в науковій літературі. *Висновки.* Специфіка спеціальності «Архітектура та містобудування» вимагає ранньої спеціалізації майбутніх здобувачів вищої освіти, а також засвоєння та удосконалення ними певних навичок починаючи з раннього віку. Рання профорієнтація за спеціальністю «Архітектура та містобудування» – запорука успішного вступу до ЗВО, а також отримання спеціальності, що відповідає індивідуальним особливостям дитини та максимальній професійній реалізації у майбутній трудовій діяльності. Як засоби ранньої профорієнтаційної роботи повною мірою слід використовувати інформування потенційних абітурієнтів, заходи навчання і відбору за вродженими (особливості мислення, активність каналів сприйняття) якостями та набутими навичками. Врахування чутливих періодів розвитку дитини, під час організації пізнавальної діяльності значно зменшує навантаження на неї та переорієнтовує навчальну діяльність на процес задоволення відповідних потреб певних функціональних систем під час їх формування та розвитку. Задля економізації витрат у системі «навчання – надбання знань» профорієнтаційну роботу, пов'язану з розвитком певних здібностей, бажано проводити переважно у відповідні чутливі періоди, враховуючи етапи формування та розвитку мислення.

Ключові слова: архітектура; профорієнтаційна робота; чутливі періоди; розвиток дитини

IMPROVEMENT OF VOCATIONAL GUIDANCE WORK BY SPECIALTY “ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING”

CHELNOKOV O.V.^{1*}, Cand. Sc. (Tech.), Prof.,
SOLOHUBOVA S.V.², Cand. Sc. (Phys. Ed.), Assoc. Prof.,
KAPLENKO D.D.³, Stud.

^{1*} Department of Architecture, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Chernyshevskoho Str., 49600, Dnipro, Ukraine, tel. +38 (067) 950-66-00, e-mail: a.v.chelnokov56@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7314-090X

² Department of Physical Education and Sports, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Chernyshevskoho Str., 49600, Dnipro, Ukraine, tel. +38 (066) 782-90-69, e-mail: sologubovasv@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0374-1686

³ Faculty of Architecture, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Chernyshevskoho Str., 49600, Dnipro, Ukraine, tel. +38 (095) 684-70-17, e-mail: g1rk1na89@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6034-9373

Abstract. The work is devoted to the improvement of career guidance work in the specialty "Architecture and Urban Planning". *Research objectives:* 1. To study and generalize knowledge and experience on the organization of

career guidance work. 2. Investigate the patterns of formation and development of thinking at different ages. 3. Summarize the data on career guidance work in the specialty "Architecture and Urban Planning" at the Dnieper State Academy of Civil Engineering and Architecture. 4. To substantiate the peculiarities of the organization of early career guidance work taking into account the laws of formation and development of different ages children thinking. The study was conducted by summarizing a number of theoretical provisions of various scientific concepts and practical experience, as an information base used official data published in the scientific literature. **Conclusions.** The particularity of the specialty "Architecture and Urban Planning" requires early specialization of future potential applicants for higher education, as well as the acquisition and improvement of certain skills from an early age. Early career guidance in the specialty "Architecture and Urban Planning" is the key to successful entry into the Free Economic Zone, as well as obtaining a specialty that meets the individual characteristics of the child and the maximum professional realization in future work. As a means of early career guidance, in full, should be used as a means of informing potential applicants, as well as training and selection measures for innate (features of thinking, channel perception activity) and acquired skills. Taking into account the sensitive periods of the child's development, during the organization of cognitive activity, significantly reduces the burden on the child and reorients educational activities to meet the relevant needs of certain functional systems during their formation and development. In order to save costs in the system of "learning – acquisition of knowledge" career guidance work associated with the development of certain abilities, it is desirable to conduct mainly in the relevant sensitive periods, taking into account the stages of formation and development of thinking.

Keywords: *architecture; career guidance work; sensitive periods; child development*

Постановка проблеми. Системна та організована профорієнтаційна робота, великою мірою визначає успіх набору абітурієнтів до закладів вищої освіти. Вибір професії – це одна з найважливіших подій у житті людини. В деяких випадках опанування майбутньої професії потребує спеціальних навичок, які необхідно починати розвивати в досить ранньому віці.

Так, під час вступу на архітектурний факультет абітурієнти повинні продемонструвати свої вміння з малюнка та композиції (на творчому конкурсі). Пересічний старшокласник без спеціальної підготовки зможе виконати такі завдання лише маючи унікальні природні здібності або після багаторічної професійної підготовки [4; 9].

При цьому результати такої підготовки також залежать від наявності в школяра відповідних вроджених та надбаних у ранньому віці здібностей. Якщо школяр такі здібності має – йому і навчання буде даватися легше, і майбутня професійна діяльність принесе лише задоволення. Саме тому проблема ранньої профорієнтації майбутніх архітекторів заслуговує особливої уваги.

Аналіз публікацій. Україна як держава постійно піклується про забезпечення високої якості професійної освіти та світової конкурентоспроможності майбутніх фахівців [5]. За дослідженнями

І. Варнавської (2021), профорієнтація виступає найважливішою складовою навчально-виховної роботи в школі [1]. На думку Н. Пономарьової (2017), головне завдання нової української школи – це створення умов для підготовки учнів до життєвого і професійного самовизначення, формування в них готовності до свідомого вибору та оволодіння майбутньою професією [8].

У загальноприйнятій системі шкільної освіти основна профорієнтаційна робота проводиться з учнями старших класів, іноді профспеціалізація починається із середньої школи і дуже рідко з молодшої.

Розвиток дитини відбувається в тісному взаємозв'язку з генетично зумовленим потенціалом організму за стимулювального впливу навколишнього середовища. Вплив зовнішніх стимулів необхідний не тільки для оволодіння певними функціями, а й для дозрівання клітин, тканин і органів, які беруть участь у здійсненні цих функцій. Так, наприклад, блокада зорової інформації в період розвитку зорового аналізатора спричинює збіднення і недостатній розвиток структур головного мозку, які відповідають за зір [3].

Нерівномірне дозрівання різних відділів нервової системи стає причиною того, що чутливість до зовнішніх впливів може значно відрізнятись в різному віці. За результатами досліджень, орган або

система, що здійснює певну функцію, стає особливо чутливим до зовнішніх впливів саме в період найбільш інтенсивного розвитку цієї функції. За дослідженнями Л. С. Виготського (1991), «... кожен віковий період розвитку дитини є сенситивним до певних видів навчання і спирається на психічні функції, що перебувають у процесі визрівання». Для оптимального розвитку таких функцій необхідні певні умови організації навколишнього середовища та педагогічного впливу [3].

Межі сенситивних періодів не є різко вираженими, у кожної дитини вони можуть бути зрушені на кілька місяців в ту чи іншу сторону.

Дошкільний вік сенситивний до формування особистості дитини, набуття нею першого соціального досвіду, розвитку емоцій, почуттів. У цьому віці вона оволодіває загальними знаннями та уміннями в набутті психічних якостей, необхідних для життя: мовою, сприйманням, уявою, мисленням, орієнтацією в просторі й часі. Усі новоутворення дошкільного віку виступають не сумою знань, а певним рівнем пізнавальної активності, самостійності та творчості [6].

За дослідженнями визначного закордонного спеціаліста з раннього розвитку Марії Монтесорі, основний період розвитку м'язової координації, від якого залежить подальший інтелектуальний розвиток малюка, триває від 1,5 до 4 років; найбільший розвиток усного мовлення відбувається в період від 1,5 до 3 років; цікавість до дрібних предметів, що сприяє розвитку дрібної моторики, виникає в малюків у віці 1–4 років. Сприйняття порядку формується у дитини у віці 2–4, а ввічливість і етикет – у 2,5–6 років. Диференціація сприйняття розвивається в дитини у віці від 2,5 до 6 років. Цікавість до цифр, букв і утворення з них слів виникає у віці від 3 до 5,5, а у 3,5–4,5 роки у дітей активно розвивається просторове сприйняття: вони вчаться орієнтуватися в просторі, знаходити дорогу до знайомих

об'єктів, із радістю складають пазли і грають об'ємними конструкторами [6].

Молодий шкільний вік характеризується розвитком важливих психічних процесів: сприйняття, мислення, розвиваються і продовжують формуватися мова, увага, пам'ять, які починають набувати опосередкованого характеру, стають усвідомленими та вільними. Поступово відбувається перехід від ігрової діяльності до навчальної, а також розвиток здатності до прояву сили волі та активний розвиток і формування творчих здібностей: музичних, літературних, конструктивно-технічних та художніх [6; 7].

Для цього періоду притаманний розвиток уяви, фантазії та творчого мислення, а також формується вміння спостерігати, порівнювати та критично оцінювати. Здібності у художній діяльності проявляються в гостроті бачення та високому рівні уяви. Серед художньо-творчих здібностей превалюють творча уява та образно-емоційна сфера дитини, а серед структурних компонентів художньо-мистецьких здібностей виділяють емоційно-чуттєву сферу та пізнавальні здібності [2].

Згідно з дослідженнями Л. С. Виготського, первинною формою дитячої творчості виступає синкретична творчість, в якій не розділяються окремі види мистецтва. Тобто у дітей спостерігається поєднання різних видів мистецтва в єдиній художній дії: вони одночасно показують те, що малюють, і розповідають про це [3].

Підлітковий період сенситивний для розвитку потреб, пов'язаних зі спрямованістю особистості, оформленням ідеалів. Формується самооцінка, самосвідомість, потреба пізнати себе. Виникає потреба у самовираженні, значимості для інших, намагання бути на рівних із дорослими; посилюється статева ідентифікація [6; 7].

Юнацький вік пов'язаний із навчанням у закладах освіти та отриманням професії. Він характеризується соціальним розвитком людини: відбувається поділ емоційних реакцій та способів вираження емоційних

станів. Зміни у соціальному стані вимагають більшого самоконтролю та саморегуляції. Юнацький вік сенситивний для становлення та закріплення ціннісних орієнтацій. Цей період великою мірою, визначає стосунки людини з навколишнім світом у подальшому дорослому житті [6; 7].

Кожній людині при народженні дається розум, що має здатність розвиватися у різних комбінаціях мислення і здібностей. Розумова діяльність людини безпосередньо впливає з її мислення та спрямовується на

вирішення конкретних завдань (від найпростіших до складних).

Так, уява або фантазія належить до інтуїтивного мислення та представляє вищу форму розумової діяльності, пов'язану з психічними процесами перетворення існуючих знань на нові комбінації: образів, предметів, ситуацій або обставин [6].

Мислення людини протягом життя має вікову динаміку, що дозволяє розглядати види мислення як рівні його розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика основних рівнів розвитку мислення

Рівні розвитку мислення	Форма подання суб'єктові об'єкта чи ситуації	Основні форми чи способи, за допомогою яких сама людина уявляє й пізнає навколишній світ	Притаманність віку дитини
наочно-дійовий	матеріальний, конкретний об'єкт	через практичну дію з об'єктом	До 3 років
наочно-образний	зображений на малюнку, схемі, кресленні	за допомогою образних уявлень	4–7 років
словесно-логічний	описаний у тій чи іншій знаковій системі	за допомогою логічних понять й інших знакових утворень	Від 6 років

За наявністю умінь виконувати практичні, наочні та вербальні завдання можна відслідковувати відповідні рівні розвитку мислення. Маніпулювання об'єктами, поданими окремо від конкретних збірних форм, потребує не тільки опанування нових інтелектуальних засобів, а й продуктивного розвитку пізнавальної сфери взагалі [6].

Сутність *наочно-дійового (первісного) мислення* полягає у тому, що виконання завдання міститься безпосередньо у діяльності, під час якої інтелектуальні та практичні процеси доповнюють один одного. Цей тип мислення характерний для дітей раннього віку, які розкривають нові властивості предметів, маніпулюючи ними. Навички наочно-дійового мислення особливо необхідні дорослій людині, коли найефективніший спосіб виконання завдання можливий саме у процесі практичної діяльності [6].

Наочно-дійове мислення притаманне людям таких професій як конструктори або винахідники, діяльність яких передбачає практичний аналіз, конструювання та комбінування.

Наочно-образне мислення характеризується опорою на уявлення та образи; (притаманне дошкільнятам, які мислять наочними образами: щоб думати, вони повинні сприймати й уявляти об'єкти та явища, подані в задачі). Мислення дошкільнят зберігає зв'язок із практичними діями, але не настільки тісно, як раніше. Під час аналізу чи синтезу предмета їм не потрібно брати його в руки та маніпулювати ним, завдяки здатності сприймати його й уявляти [6].

Образне мислення властиве художникам, модельєрам, конструкторам, інженерам, режисерам.

Словесно-логічне мислення втілюється у поняттях та логічних конструкціях із застосуванням мовних засобів та використовується під час теоретичного засвоєння наукових понять у процесі навчання. Цей тип мислення може мати вигляд міркування та включати: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння тощо [6].

Творчому (продуктивному) мисленню притаманні такі риси як оригінальність вирішення проблеми, здатність розглянути

проблему з різних точок зору, а також можливість генерувати ідеї щодо невизначених ситуацій [9].

Творче мислення піддається розвитку та тренуванню, саме у ньому краще проявляються творчий потенціал та інтелектуальні здібності людини, а також швидкість темпу засвоєння знань та оперування ними.

Л. С. Виготський зазначав, що переважний вид дитячої творчості в ранньому віці – малювання [3].

Таким чином, урахування сенситивних періодів розвитку дитини під час організації пізнавальної діяльності зумовлює задоволення відповідних потреб певних функціональних систем під час їх формування та розвитку.

Мета дослідження – удосконалити профорієнтаційну роботу за спеціальністю «Архітектура та містобудування» з урахуванням закономірностей формування та розвитку мислення дітей різного віку.

Завдання

1. Вивчити та узагальнити знання та досвід із проблеми організації профорієнтаційної роботи.

2. Дослідити закономірності формування та розвитку мислення у різні вікові періоди.

3. Узагальнити дані щодо проведення профорієнтаційної роботи зі спеціальності «Архітектура та містобудування» у Придніпровській державній академії будівництва та архітектури.

4. Обґрунтувати особливості організації ранньої профорієнтаційної роботи з урахуванням закономірностей формування та розвитку мислення дітей різного віку.

Результати досліджень. В існуючій системі загальноосвітніх шкіл старшокласник одночасно вибирає майбутню спеціальність та починає готуватися до відповідних екзаменів ЗНО, що, у разі усвідомлення помилки, майже не залишає йому можливості змінити свій вибір. У той же час, рання профорієнтація надає учням можливість спробувати себе в опануванні необхідних предметів у молодшій та середній школі, а в старших

класах вивчати лише ті предмети, що необхідні для набуття майбутньої спеціальності та готуватися до відповідних екзаменів ЗНО [4].

Найважливішою складовою в комплексі здібностей, необхідних для професії архітектора, виступає здатність до *об'ємно-просторового мислення та образотворчого мистецтва*. Ці основні здібності розкриваються в процесі малювання за уявою або з натури, а також у процесі макетування і вправ з апроксимації.

Профорієнтаційна робота у ПДАБА протягом останніх 20 років була зосереджена на виявленні перелічених здібностей за допомогою спеціальних занять. Організація на початку 2000-х років *архітектурних занять* на базі НВК № 13 і 71 (м. Дніпро) сприяла консолідації школярів, здатних до архітектурної діяльності, навколо дисциплін малювання, креслення, занять з історії архітектури і теорії композиції.

Але шкільний контингент формується на територіальній основі, що не дає широкого охоплення майбутніх абітурієнтів у місті та області. Тому більш ефективними виявилися *підготовчі курси* на базі підготовчого відділення ПДАБА, які, останніми роками, виступають успішною формою підготовки найталановитіших абітурієнтів. Ці курси організуються за дворічною навчальною програмою з малювання та композиції в рамках вимог вступного творчого конкурсу за спеціальністю: «Архітектура та містобудування». Заняття організуються таким чином, що доступ до них зручний не тільки для школярів міста, а й для мешканців Дніпропетровської області та суміжних регіонів.

Окрім того, на підготовчому відділенні ПДАБА використовуються адаптивні експрес-програми підготовки абітурієнтів до вступного іспиту в більш короткі терміни, наприклад, за 6 або 3 місяці.

Одночасно з курсами для старшокласників у ПДАБА працює *дитяча студія* загальної художньої підготовки, на базі якої проводяться заняття з живопису,

малювання, пластики із поступовим переходом до складних архітектурно-дизайнерських завдань та *архітектурна секція* при Дніпропетровському відділенні Малої академії наук України для школярів міста, які демонструють схильність до об'ємно-просторового мислення та

образотворчого мистецтва і готові до архітектурної творчості.

Спеціальність «Архітектура та містобудування» вимагає від майбутніх спеціалістів певних як особистих, так і професійних якостей (табл. 2).

Таблиця 2

Якості, потрібні архітекторам для успішної професійної діяльності

<i>Особисті якості</i>	<i>Професійні якості</i>
Творчі здібності; розвинене просторове мислення; відповідальність, пильність; організаторські здібності; оригінальність, винахідливість, креативність; реалістичність; почуття гармонії, смаку і стилю; спостережливість; гарна зорова пам'ять; комунікабельність; терпіння; пунктуальність та тактовність.	Просторове мислення; знання будівельних норм, правил, стандартів; навички самостійного розроблення основних конструкційних рішень, необхідної робочої документації, архітектурних креслень, а також знання систем автоматизованого проектування (AutoCad, Autodesk, Graphisoft ArchiCAD)

Освітньо-професійна програма «Архітектура та містобудування» спрямована на підготовку компетентних, творчих, критично мислячих, етично орієнтованих фахівців-проектувальників у галузі будівництва. Навчання за цією спеціальністю передбачає опанування як загальної, так і спеціальної компетентності та отримання певних результатів (табл. 3).

Після аналізу сенситивних періодів формування та розвитку розумових процесів, що перебувають в основі компетентності фахівців, ми дійшли висновку, що дитина вже у молодшій школі має сформовану базу мислення та здатна опанувати відповідні знання на певному рівні, що сприятиме її раціональному розвитку та удосконаленню її розумової діяльності, оскільки: просторове мислення формується у дітей 3,5–4,5 років; основи мислення, мови, пам'яті, уваги, уяви та інших психічних процесів закладаються до 3 років; здатність до елементарних розумових дій (аналізу, порівняння, узагальнення) формується у дошкільному віці; вміння спостерігати, порівнювати та критично оцінювати діяльність, а також творчі здібності формуються у молодшому шкільному віці та продовжують розвиватись протягом усього життя людини.

Проведене дослідження спонукає до запровадження повноцінного профорієнтаційного навчання за даною спеціальністю

починаючи з молодшої школи відповідно до основних рівнів розвитку мислення.

Абітурієнти, що обирають спеціальність «Архітектура та містобудування», повинні мати вроджений талант та відповідні здібності. Вони мають легко уявляти образ об'єкта, явища або предмета своїх думок, а для виконання завдань – вміти використовувати образи. Для цього потрібно мати розвинуте наочно-образне та просторове мислення, а також художній склад розуму [9].

Для таких дітей вирішення подібних завдань стає потребою та «іжею для розуму», для інших – це випробування, що може спричинити стрес. Саме тому як під час відбору потенційних абітурієнтів, так і в роботі з такими дітьми, слід широко застосовувати засоби, що спонукають до задіяння образного та просторового мислення. Як основні види ранньої профорієнтаційної роботи (яку можна починати з раннього віку) слід використовувати не лише засоби інформування майбутніх абітурієнтів, а й додаткове навчання та відбір потенційних абітурієнтів за вродженими (особливості мислення, активність каналів сприйняття) або набутими навичками [9]. Для навчання можна використовувати додаткові предмети та гуртки за професійним спрямуванням, а для відбору – тестування, конкурси та олімпіади.

Таблиця 3

Загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності, а також результати навчання за Стандартом вищої освіти України за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування» за рівнем вищої освіти «бакалавр»*, з якими можна починати працювати до вступу до ЗВО

Окремі загальні та спеціальні (фахові, предметні) компетентності, а також результати навчання за освітньою програмою «Архітектура та містобудування»		Сенситивний період формування якості
Навички малювання та розвинуте просторове мислення.	СК06. «Здатність до виконання технічних і художніх зображень для використання в архітектурно-містобудівному, архітектурно-дизайнерському і ландшафтному проектуванні». СК15. «Здатність до здійснення комп'ютерного моделювання, візуалізації, макетування і підготовки наочних ілюстративних матеріалів». РН11. «Застосовувати художньо-композиційні засади в архітектурно-містобудівному проектуванні».	Дрібна моторика формується у дітей у віці від 10 місяців до 2,5 років. Просторове сприйняття формується у дітей 3,5–4,5 років.
ЗК04. «Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово ...».	РН01. «Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово».	Період формування усної мови від 1,5 до 3 років, письмової мови: 6–10 років.
ЗК05. «Здатність спілкуватися» ЗК08. «Навички міжособистісної взаємодії...».	СК11. «Здатність до ефективної роботи в колективі та співпраці».	Формування соціальних навичок відбувається у віці від 2 до 6 років.
СК05. «Здатність до аналізу і оцінювання природно-кліматичних, екологічних, інженерно-технічних, соціально-демографічних і архітектурно-містобудівних умов архітектурного проектування». ЗК02. «Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми ...». ЗК07. «Здатність приймати обґрунтовані рішення ...».	РН06. «Збирати, аналізувати й оцінювати інформацію з різних джерел, необхідну для прийняття обґрунтованих проектних архітектурно-містобудівних рішень». РН12. «Застосовувати сучасні теоретико-методологічні та типологічні підходи до вирішення проблем формування та розвитку архітектурно-містобудівного та ландшафтного середовища». РН13. «Виявляти, аналізувати та оцінювати потреби і вимоги ...». РН14. «Обирати раціональні архітектурні рішення на основі аналізу ...».	Здатність до елементарних розумових дій (аналізу, порівняння, узагальнення) формується у дитини у дошкільному віці. Вміння спостерігати, порівнювати та критично оцінювати діяльність формується у молодшому шкільному віці.
ЗК03. «Здатність до адаптації та дії в новій ситуації ...».	РН03. «Застосовувати теорії та методи фізико-математичних, природничих, технічних та гуманітарних наук для розв'язання складних спеціалізованих задач архітектури та містобудування».	Формування адаптивних механізмів відбувається у дошкільному віці.
ЗК06. «Здатність діяти на основі етичних міркувань ...».	ЗК09. «Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства».	Основи ввічливості та етикету формуються у 2,5–6 років. Оформлення ідеалів та самосвідомість формуються у підлітковому віці.
СК04. «Здатність дотримуватися вимог законодавства, будівельних норм, стандартів і правил, технічних регламентів...»	СК07. «Усвідомлення основних законів і принципів архітектурно-містобудівної композиції, формування художнього образу і стилю в процесі проектування будівель і споруд, містобудівних, архітектурно-середовищних і ландшафтних об'єктів».	Сприйняття порядку формується у дитини у віці 2–4 років.

* – затверджений наказом МОН України № 808 від 16 червня 2020 р. [10].

Висновки.

1. Специфіка спеціальності «Архітектура та містобудування» вимагає ранньої спеціалізації майбутніх потенційних здобувачів вищої освіти, а також засвоєння та удосконалення ними певних навичок починаючи з раннього віку.

2. Рання профорієнтація за спеціальністю «Архітектура та містобудування» виступає запорукою успішного вступу до ЗВО, а також отримання спеціальності, що відповідає індивідуальним особливостям дитини та максимальній професійній реалізації у майбутній трудовій діяльності.

3. Для успішної ранньої профорієнтаційної роботи повною мірою слід використовувати як засоби інформування потенційних абітурієнтів, так і заходи навчання і відбору за вродженими (особливості мислення, активність каналів сприйняття) та набутими навичками.

4. Урахування сенситивних періодів розвитку дитини під час організації пізнавальної діяльності значно зменшує навантаження на дитину та переорієнтовує навчальну діяльність на процес задоволення

відповідних потреб певних функціональних систем під час їх формування та розвитку.

5. Задля економізації витрат у системі «навчання – отримання знань» профорієнтаційну роботу, пов'язану з розвитком певних здібностей, бажано проводити переважно у відповідні сенситивні періоди, враховуючи етапи формування та розвитку мислення.

6. Застосування системної багатосекційної підготовки майбутніх абітурієнтів дозволяє охопити максимальну кількість шкільної молоді та створити на архітектурному факультеті солідну групу мотивованих та професійно орієнтованих студентів, що стає визначальним для можливості реалізації сучасних програм відкритої, мобільної освіти, а також авторських та міжнародних програм підготовки архітектора.

Перспективи подальших досліджень: розроблення засобів ранньої профорієнтаційної роботи з урахуванням закономірностей формування та розвитку мислення дітей середнього та молодшого шкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варнавська І. Теоретичні аспекти профорієнтаційної роботи. Психологія, педагогіка, освіта, філософія та філологія : кол. монографія. Т. 5., р. 7. Київ – Братислава, 2021. С. 152–163. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/5853>
2. Волосатова І. Ю. Особенности проявления художественно-творческих способностей младших школьников. *Наука и школьная практика*. 2007. № 6/07. С. 1–4.
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : психологический очерк : кн. для учителя. Москва : Просвещение, 1991. 93 с.
4. Гірка Д. Д., Сологубова С. В., Челноков О. В. Проведення ранньої профорієнтаційної роботи. *Матеріали третього міжнародного симпозіуму «Освіта і здоров'я підрастаючого покоління»* : зб. наук. пр. в 2-х ч. За ред. Страшка С. В. Вип. 3., ч. 1. Київ : Алатон, 2021. С. 85–87.
5. Заря Л. О., Карташова Л. В., & Башевська М. Л. Профорієнтаційна робота з абітурієнтами. *Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference: Trends and directions of development of scientific approaches and prospects of integration*. International Science Group, 2021, С. 380–383.
6. Кутішенко В. П., Ставицька С. О. Психологія розвитку та вікова психологія : практикум : навч. посіб. Серія «Українська книга». Київ : «Каравела», 2009. 493 с.
7. Музичук О. О. Сензитивність молодшого шкільного віку для розвитку особистісних цінностей у синергетичному контексті. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПНУ : Проблеми загальної та педагогічної психології*. 2011. Т. XIII, ч. 2. С. 267–276.
8. Пономарьова Н. Етапи профорієнтаційної роботи зі школярами. Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті : наукові записки. РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 11/IV. С. 170–175.
9. Челноков О. В., Сологубова С. В., Швець І. А., Гірка Д. Д. Шляхи вдосконалення навчання майбутніх архітекторів у закладі вищої освіти технічного профілю. *Вісник ПДАБА*. 2020. № 4 (267–268). С. 112–121.
10. Наказ МОН України від 16 червня 2020 р. № 808 «Про затвердження стандарту вищої освіти України за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування» за рівнем вищої освіти «бакалавр»». URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/191%20Arkhitektura%20ta%20mistobuduvannya%20bakalavr.pdf>

REFERENCES

1. Varnavska I. *Teoretychni aspekty proforiientatsiinoi roboty* [Theoretical aspects of career guidance work]. *Psykhologhiia, pedahohika, osvita, filosofii ta filolohiia. kolektyvna monohrafiia* [Psychology, Pedagogy, Education, Philosophy and Philology]. Vol. 5, p. 7. Kyiv – Bratslava, 2021, pp. 152–163. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/5853> (in Ukrainian)
2. Volosatova Y.Yu. *Osobennosti proiavleniia khudozhestvenno-tvorcheskykh sposobnosti mladshykh shkolnykov* [Features of manifestation of artistic and creative abilities of junior schoolchildren]. *Nauka y shkolnaia praktika* [Science and School Practice]. 2007, no. 6/07, pp. 1–4. (in Russian)
3. Vyhotskyi L.S. *Voobrazheniye y tvorchestvo v detskom vozraste: psikhologhycheskyi ocherk* [Imagination and creativity in childhood: a psychological essay]. Moscow : Prosveshchenye Publ., 1991, 93 p. (in Russian)
4. Hirkinia D.D., Solohubova S.V. and Chelnokov O.V. *Provedennia rannoi proforiientatsiinoi roboty* [Carrying out of early career guidance work]. *Materialy tretoho mizhnarodnoho sympoziumu «Osvita i zdorovia pidrostaiuchoho pokolinnia» : zb. nauk. prats v 2-kh chastynakh* [Proceedings of the third international symposium "Education and health of the younger generation": coll. science. works in 2 parts]. Edited by Strashka S.V. Vol. 3., p. 1. Kyiv : Alaton, 2021, pp. 85–87. (in Ukrainian)
5. Zaria L.O., Kartashova L.V. and Bashevska M.L. *Proforiientatsiina robota z abiturientamy* [Career guidance work with entrants]. Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference : Trends and directions of development of scientific approaches and prospects of integration. International Science Group, 2021, pp. 380–383. (in Ukrainian)
6. Kutishenko V.P. and Stavytska S.O. *Psykhologhiia rozvytku ta vikova psikhologhiia : praktykum* [Developmental psychology and age psychology : workshop]. Seriiia "Ukrainska Knyha". Kyiv : "Karavela", 2009, 493 p. (in Ukrainian)
7. Muzychuk O.O. *Senzytyvnist molodshoho shkilnoho viku dlia rozvytku osobystisnykh tsinnosti u synerhetychnomu konteksti* [Sensory younger school age in the development of personal values in synergetic context]. *Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psikhologii im. H.S. Kostiuka NAPNU : Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psikhologii* [Collection of scientific works of the Institute of Psychology. G.S. Kostyuk NAPA : Problems of general and Pedagogical Psychology]. 2011, vol. XIII, p. 2, pp. 267–276. (in Ukrainian)
8. Ponomarova N. *Etapy proforiientatsiinoi roboty zi shkoliaramy* [Stages of career guidance work with students]. *Naukovi zapysky : Problemy ta innovatsii v pryrodnycho-matematichnii, tekhnolohichnii i profesiinii osviti : RVV KDPU im. V. Vynnychenka* [Scientific notes : Problems and innovations in natural-mathematical, technological and professional education : RVV KSPU them. V. Vinnichenko]. 2017, vol. 11/IV, pp. 170–175. (in Ukrainian)
9. Chelnokov O.V., Solohubova S.V., Shvets I.A. and Hirkinia D.D. *Shliakhy vdoskonalennia navchannia maibutnikh arkhitektoriv u zakladi vyshchoi osvity tekhnichnoho profilu* [Inspired by the knowledge of the maybut architects at the pledge of the great education of the technical profile]. *Visnyk PDABA* [Bulletin of PSACEA]. 2020, no. 4 (267–268), pp. 112–121. (in Ukrainian)
10. *Nakaz MON Ukrainy vid 16 chervnia 2020 r. no. 808 "Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity Ukrainy za spetsialnistiu 191 "Arkhitektura ta mistobuduvannia" za rivnem vyshchoi osvity "bakalavr" ["On approval of the standard of higher education of Ukraine in the specialty 191 "Architecture and Urban Planning" at the level of higher education" bachelor]*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/191%20Arkhitektura%20ta%20mistobuduvannya%20bakalavr.pdf>. (in Ukrainian)

Надійшла до редакції: 05.10.2021.